

УДК 37.01+159.9(063)

ББК74+88я43

П 76

П"76 Пріоритетні наукові напрямки педагогіки і психологи: "від теорії до практики: Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції: (м. Харків, Україна, 14-15 жовтня 2016 року). - Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016. - 128 с.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 37.01+159.9(063)

ББК 74+88я43

© Автори статей, 2016

© Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ

ФОРМУВАННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ПОНЯТЬ В УЧНІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ
СЛУХУ ЗА ДОПОМОГОЮ НАВЧАЛЬНИХ ТАБЛИЦЬ

Бурлака О. В...... 7

ВИЗНАЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО
САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Гриценко Л. І...... 10

АКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Шишкіна К. М...... 14

НАПРЯМ 2. СИСТЕМА ОСВІТИ В УКРАЇНІ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

ОБ ЭФФЕКТИВНЫХ ТЕХНОЛОГИЯХ В ОРГАНИЗАЦИИ
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Лебеденко С. А., Попичев М. И...... 16

A TEXTBOOK AS A DIDACTIC RESOURCE
FOR BUILDING FOREIGN LINGUISTIC COMPETENCE

Lichman L. Yu...... 20

НАПРЯМ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

УПРАВЛІННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ГУРТКОВОЇ РОБОТИ
ЗІ СТАРШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ
НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Семенов О. С...... 22

НАПРЯМ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ТЕХНОЛОГІЇ КОЛАБОРАТИВНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВНЗ

Верченко Л. С...... 25

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ
ПЕДАГОГІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА
СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Казаннікова О. В...... 28

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОВИХОВАННЯ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ ДІТЕЙ
ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ШКОЛИ

Клим М. І...... 31

6. *Методика обучения географии в средней школе : учебное пособие / АПН СССР ; под ред. А. Е. Бибик [и др.] ; авт. предисл. А. Е. Бибик. - М.: Просвещение, 1968. - 391 с.*

7. *Низова А. М. Обучение природоведению в IV классе. / Низова А. М. - М. «Начальная школа», 1960. - №7 - С. 76.*

8. *Пархоменко Г. Д. Таблиці «Географічна оболонка» / Пархоменко Г. Д. - К.: Радянська школа, 1969. - 23 с.*

9. *Уварова А.Ш. Формирование общенаучных понятий у учащихся средних классов (на материале предметов естественно-географического цикла): автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. пед. наук. Спец. 13.00.01 - теория и история педагогики / А. Ш. Уварова; Киевский государственный педагогический институт имени А. М. Горького. - К.: КГПИ, 1989. - 24 с.*

ВИЗНАЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Гриценюк Л. І.

науковий співробітник

Інститут проблем виховання

Національної академії педагогічних наук України

м. Київ, Україна

Формування готовності учнівської молоді до професійного самовизначення є педагогічно керованим процесом, ефективність якого в умовах навчального закладу забезпечується системністю запровадження, особистісно-орієнтованим підходом, особистісною підготовленістю осіб, що забезпечують процес професійного самовизначення та методичним забезпеченням процесу.

Школа має створити умови для максимального розкриття майбутнього професійного потенціалу старшокласників. Одним із засобів є психолого-педагогічне вивчення особистості для надання їй допомоги в професійному самовизначенні, плануванні професійної кар'єри, а також подоланні можливих перешкод в професійному становленні [1, с. 199].

Невід'ємною складовою професійного самовизначення школярів є побудова особистого освітньо-професійного плану. При цьому учневі важливо не тільки визначити напрям підготовки, який максимально відповідає інтересам, бажанням, здібностям, а і своєчасно розпізнати сильні та слабкі сторони щодо умов майбутньої професійної підготовки, які відрізняються, іноді суттєво, від вимог бажаної професії.

Визначення готовності до навчально-професійної діяльності, попри чисельність та варіативність наявних методів діагностики окремих її компонентів, зазвичай, стикається з типовими проблемами:

1) визначення загальної готовності до навчання в ВНЗ на основі результатів навчальної діяльності в школі (конкурсний відбір) не враховує більшості компонентів соціально-психологічної готовності до навчально-професійної діяльності;

2) мало науково обґрунтованих пропозицій щодо методичних комплексів діагностики готовності до навчання, які були б модифіковані та стандартизовані для вітчизняних вибірок;

3) більшість прийнятних для застосування в юнацькому віці методик визначення окремих параметрів готовності до навчальної діяльності не враховують специфіки професійної спрямованості навчання;

4) експрес-оцінювання готовності до навчання з використанням анкет чи комплексів, не є достатньо валідними й надійними, інтерпретація й прогнози часто носять суб'єктивний характер та залежать від кваліфікованості діагноста;

5) діагностичні комплекси визначення готовності до навчання непридатні для скринінгової діагностики готовності до навчання у ВНЗ, оскільки є набором повномірних тестів для визначення окремих компонентів діяльності;

6) діагностичні комплекси не мають теоретичного обґрунтування, не містять механізмів комплексної оцінки й інтерпретації результатів та методичних рекомендацій щодо їх практичного застосування, що знижує їх прикладну цінність;

7) потреба в перевірці на валідність українських перекладів стимульного матеріалу обмежує можливість використання багатьох тестових завдань, оскільки, по-перше, для проведення такої процедури потрібен час і відповідна наукова кваліфікація, по-друге - така діяльність не передбачена навіть посадовою інструкцією психолога ЗНЗ чи ВНЗ, не кажучи вже про педагогічних працівників без спеціальної психологічної підготовки.

Прикладом ергономічної діагностичної програми, яка дозволяє при мінімальних затратах часу і зусиль отримувати інформацію про основні структурні компоненти готовності до навчально-професійної діяльності може слугувати розроблена авторським колективом психологів Романенко О.В., Гриценко Л.І., Василенко М.М «Методика дослідження психологічної готовності до навчально-професійної діяльності ОГН-В». В основу розробки методики ввійшли чотири блоки методик для оцінки стану сформованості психологічної готовності студентів до навчально-професійної діяльності: когнітивний, мотиваційний, регулятивний та індивідуально-особистісний, причому два останні пізніше утворили єдиний особистісно-регуляторний блок [2, с. 12 - 28].

Внутрішнім загальним критерієм готовності до діяльності виступає сформованість таких структурно-функціональних компонентів: когнітивного, мотиваційного регулятивного та індивідуально-особистісного. *Зовнішнім загальним критерієм* готовності до навчально-професійної діяльності виступає її ефективність.

Інструментарій для діагностики готовності до навчання у ВНЗ має носити скринінговий характер, бути достатньо ергономічним щодо зручності викорис-

тання та обробки результатів, тобто давати можливість при мінімальних затратах часу зібрати та швидко опрацювати необхідні дані.

Г роміздкість базових методик діагностики складових психологічної готовності втомлює і закономірно знижує мотивацію опитуваних, що негативно впливає на якість вихідних даних. Окрім того, перевитрачається робочий час психолога-діагноста. Процедура подвійної редукції, застосована автором при створенні опитувальника ОРГ-В, дозволила зберегти і навіть посилити критеріальну валідність підсумкового варіанту методики та підвищити її ергономічність.

Утворені в результаті редукції шкали перевірялись на валідність та надійність шляхом їх кореляції з вихідними шкалами ($p > 0,70 - 0,77$) всіх шкал, відібраних з вихідними варіантами, при $p < 0,001$). Перевірка критеріальної валідності нових шкал проводилася також за допомогою методу полярних груп із застосуванням f^* -критерію для всіх параметрів. Результати порівняння вибірок з різною успішністю за частотою різних рівнів прояву досліджуваних параметрів готовності за опитувальником ОРГ вказують на значний прогностичний потенціал запропонованої методики [24, с. 51 - 60].

Методика визначення готовності до навчально-професійної діяльності дає можливість отримати кількісну оцінку когнітивних, мотиваційних та особистісно-регулятивних параметрів готовності до навчання у ВНЗ (навчально-професійної діяльності). ОГН-В є діагностичним комплексом, який включає в себе наступні компоненти: 1) Методика ВІО - визначення істотних ознак; 2) ДНМ - діагностика навчальної мотивації (7 шкал, 34 питання); 3) Комплексний опитувальник ОРГ-В (7 шкал, включає 61 запитання) - ІЛК (суб'єктивного контролю - інтернальність локусу контролю); МН (моральної нормативності); ПР (поведінкова регуляція); КП (комунікативний потенціал); А (адаптивність); ПС (прийняття себе); шкала контролю).

Методика призначена для скринінгової та індивідуальної діагностики проблемних зон в готовності особистості до навчально-професійної діяльності. Може бути використана: у ЗНЗ чи ПТНЗ - для консультування на етапі вирішення питання про доцільність навчання у ВНЗ та для визначення напрямків корекційно-розвивальної роботи (саморозвитку) старшокласників, що планують подальше навчання; у ВНЗ (ПТНЗ) - на етапі відбору кандидатів на навчання чи як елемент комплексної діагностики готовності до професійної діяльності, на початку навчання (для науково обґрунтованого планування та здійснення ранньої профілактики дезадаптації студентів-першокурсників), у процесі навчання (для діагностики дезадаптації як прояву недостатньої психологічної готовності до актуальних умов навчання).

Методика дозволяє здійснювати скринінг готовності випускників шкіл, абітурієнтів чи першокурсників за допомогою комплексного опитувальника готовності («ОГН-В») в індивідуальному, груповому режимі, під час заповнення заяв про вступ тощо. Можливе використання окремих блоків (анкетування, ВІО, ДНМ, ОРГ) в різний час, тому інструкція опитуваному дається до кожного блоку.

Для зручності діагноста автором розроблено Індивідуальний профіль готовності, унормований за результатами стандартизації методики, який спрощує шкалювання сирих балів за кожним із досліджуваних параметрів за рахунок вбудо-

ваних шкал і дозволяє візуалізувати результати, що значно полегшує сприйняття значної кількості даних та інтерпритацію результатів. При визначенні підсумкової формули індивідуального профілю виділяються основні групи: високої, достатньої готовності (переважання показників середнього рівня), послабленої готовності (з дефіцитарністю когнітивного, мотиваційного чи особистісно-регуляторного компонентів). Випадки, коли всі компоненти дефіцитарні, потребують поглибленого аналізу Ш чи використання розширеного індивідуального профілю для встановлення ресурсів підвищення готовності до навчально-професійної діяльності та організації корекційної роботи чи складання плану самовдосконалення.

При аналізі результатів діагностики слід враховувати, що стан психологічної готовності залежить не лише від сукупності професійно важливих якостей особистості, але й від міри їх вираженості та характеру взаємозв'язку, оскільки одні й ті самі навчальні завдання можуть однаково успішно виконуватися особами з різним поєднанням психічних якостей та різними стилями індивідуальної діяльності. Інтерпретація результатів дослідження за психодіагностичною методикою передбачає складання висновку з урахуванням таких положень: визначення рівня й профілю соціально-психологічної готовності школяра чи абітурієнта (студента) до навчання в ВНЗ; виявлення можливих труднощів адаптації до навчання на основі аналізу профілю готовності; складання прогнозу успішності майбутнього навчання та, за потреби, - індивідуальних програм корекційної й психопрофілактичної роботи.

Застосування комплексної методики визначення готовності до навчально-професійної діяльності допомагає учням своєчасно виявляти проблемні зони в готовності до набуття професійної освіти, перевизначаючи їх в ресурсні «зони росту» що підвищує мотивацію до самовдосконалення, робить процес професійного самовизначення старшокласників більш усвідомленим, підвищує шанси на успішну адаптацію до професійного навчання.

Література:

1. Охріменко З. В. *Особливості взаємодії учасників професійного самовизначення в умовах професійного консультування* / З. В. Охріменко // *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*, НАІР, м. Івано-Франківськ, 2014. С. 198-200.
2. *Методика дослідження готовності студентів-першокурсників до навчально-професійної діяльності (навчальне видання)* [О.В. Романенко, Л.І. Гриценко, М.М. Василенко]. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2011. - 72 с.
3. Гриценко Л.І. *Дослідження мотивації навчально-професійної діяльності майбутніх юристів* / Л.І. Гриценко // *Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Становлення особистості професіонала: перспективи й розвиток»*, м. Одеса, ОНУВС, 19 лютого 2010 р. - С. 90-92.
4. Дьяченко М.И. *Психологические проблемы готовности к деятельности* / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович - Мн.: Изд-во БГУ, 1976. - 176 с.